

УДК 316.722

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/715-717

Алла ГІХОНК

директор комунального закладу
культури «Харківський
муниципальний культурний центр»,
викладач кафедри режисури

КУЛЬТУРНИЙ ФРОНТ – ЯК ОСНОВА КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Коли гримлять гармати – музи не мовчать. Культуру та мистецтво, неможливо сприймати як явища, які знаходяться «поза» політикою. Сьогодні, знаходячись в стані сучасної гібридної війни у своїй найжахливішій фазі, коли ворог веде боротьбу не тільки на полі бою, а і на дипломатичних майданчиках, у засобах масової інформації, розповсюджує дезінформацію та ПСГО. Стус, Куліш, Симоненко та інші члени Розстріляного Відродження є чудовими прикладами того, що політика і культура не можуть співіснувати, як і навпаки є невід'ємною частиною одна одної. Сьогодні провідні політичні діячі всього світу погоджуються, що культура відіграє ключову роль у суспільній свідомості людей, приймаючи участь у всіх державних політичних процесах, реалізації політичних програм, економічних перетворень і реформ в цілому.

Починаючи з лютого 2022 року ми бачимо різке загострення гібридної війни між Україною та Росією, яка тривала багато років і перетворилася на масштабний відкритий озброєний конфлікт. У спроможності нашої держави стримувати агресію ворога українська культура відіграла важливу роль. Звичайно, під час гострої фази війни та масованих ракетних обстрілів може здаватися, що культура не має великого значення. Але це та нитка, яку витягуєш, руйнуючи всю структуру тканини. Саме культура пов'язує багато речей між собою. [8].

Національна культура та ідентичність України наразі виступають не як абстрактне поняття, а як повноцінна складова державної політики і боротьби за Свободу та ідентичність та складаються у повноцінне поняття “культурний фронт”. Культурний фронт зараз є потужним інструментом у боротьбі за незалежність. Культура сьогодення відображає особливий і виразний менталітет українців, які пережили багато переслідувань, заборонів і утисків протягом нелегкої історії нашої країни.

Культурна ідентичність України яскраво та самобутньо представлена культурним фронтом. Він представляє культурну спадщину країни та єдність українців. Наразі митці використовуючи творчість активно захищаючи моральне та ментальне здоров'я, всіляко підтримують українських військових і волонтерів, вимушених переселенців та інші категорії населення, що знають про війну не з новин. Виступаючи безпосередньо на фронті, артисти передають нашим захисникам відчуття квітучої країни за їх плечима, яка небайдужа до тих, хто вірить в них, чекає на повернення та вдячна за кожен мить свого служіння. Артисти не тільки підтримують їхні зусилля, але й захищають нас на майданчику війни. Крім того, підтримка та емпатія є основою, на якій побудована єдність народу.

Теоретики Брайтон і Баркаві запропонували розглянути війну як «комплекс відносин між війною, знаннями та владою», який вони назвали «війною/правдою», щоб з'ясувати, як вона пов'язана з «правдою». Стверджують, що цей термін «дозволяє простежити близькість між полем бою та ширшим соціальним, політичним і культурним полем, який допомагає створити війна» [7, с. 127]. Вплив зони бойових дій на культуру особливо помітний між військовими подіями, через зображеннями художників, які були присутні на фронті або малювали після описів битв.

Від початку повномасштабної війни було створено велику кількість мистецьких заходів, включаючи вистави, фестивалі, концерти, літературу, вистави, кіно та музичні композиції. Все це сприяє поширенню української культури на міжнародних платформах, що робить її популярною в усьому світі.

З часів зростання гібридних загроз з боку Росії в 2013 і 2014 роках Україна переживає певне відродження культури - театральні постановки, проекти креативних індустрій і творчі проекти, а також активна підтримка політики зі збереження культурної спадщини з метою

підвищення національної самоідентифікації. Активісти культури отримали підтримку від нових державних культурних установ та інституцій, таких як Український культурний фонд, Український інститут, Український інститут книги, Національне бюро програми ЄС «Креативна Європа» в Україні, програма «Дім Європи» ЄС, а також грантів Президента України на театральне, музичне, циркове та образотворче мистецтво, а також молодих письменників і майстрів народного мистецтва. Виникнення таких інституцій свідчить про відхід від пострадянської системи культурного контролю та подолання розбіжностей між державою та незалежними митцями. Наша держава чіткіше ставиться до поняття та сприйняття культури культури, інтегруючи її в як повноцінну складову цілісної державної політики.

Українці платять високу ціну за те, щоб захистити свою свободу, суверенітет нашої держави та безпеку в Європі. Це також ставить високу планку для політики, яка має пріоритетно підтримувати та розвивати національну ідентичність в тому числі як потужний мотиваційний важіль для кожного захисника і захисниці. Таким чином, розробка розумного, компетентного та практичного підходу до формулювання цілей і засобів цієї політики є надзвичайно важливою.

Зміцнення місцевих громад у різних регіонах України починається здебільшого з культурних ініціатив населення. Ці ініціативи надають місцевим громадам голос, допомагають у створенні програм відродження регіонів і створюють партнерські відносини з місцевими органами влади та бізнесом. Цей активізм також допомагає подолати психологічні та фізичні травми та зменшує схильність населення до травматичних військових подій. У минулому Україна розглядала культуру як марну витрату державних коштів, а на пострадянському просторі існує досить архаїчна думка, що культура - це розваги, живопис, пісні та танці. Насправді це поняття слід розглядати ширше, оскільки культура формує ідентичність, свідомість, здатність до критичного мислення та глибокого розуміння. Тепер культура стає все більш важливим компонентом особистості та суспільства.

Як зазначено у маніфесті «Культурна консолідація задля перемоги» ...Сьогодні культура – на передовій жорстокої війни... Українська культура – це фундамент нашої ідентичності. Ось чому вона не менше, а подекуди й більше, ніж інші сфери, потребує фокусу уваги та підтримки на найвищому політичному рівні. Наразі витрати на культуру не здаються нагальними. Зараз головне – наша армія, якою ми всі безмежно пишаємось та в яку віримо. Але в стратегічній перспективі саме культура України втримає нашу державність, цілісність та завоює світ. Сьогодні ми маємо історичний шанс назавжди змінити уявлення про нашу країну, історію та майбутнє» [3].

Ще одним важливим поняттям стає культурна дипломатія. Сила культурної дипломатії полягає в тому, що мова мистецтва, яка вражає та змушує задуматися, має універсальні теми, які зрозумілі людям у всьому світі, а не в донесенні політичного меседжу, щоб створити простір для розуміння та довіри. Це відрізняє культурну дипломатію від пропаганди. Тому головне – через культуру показати сучасну Україну такою, якою вона є.

Щодня українські мистецькі колективи та естрадні виконавці беруть участь у світовому культурному просторі, сприяючи діалогу та взаєморозумінню між культурами. Це важлива частина культурної дипломатії. Виступи українських мистецьких колективів на міжнародних фестивалях та конкурсах зміцнюють культурні зв'язки між Україною та іншими країнами, що стає фундаментом для євроінтеграційних процесів в Україні на всіх рівнях [1].

Українська культура, на тлі воєнного конфлікту, виявляється не лише невичерпним джерелом натхнення для самого українського народу, а й ключовим фактором його збереження та утвердження на світовій арені. Перебуваючи в умовах війни, українська культура проявляє свою міць та неперевершеність через кілька важливих аспектів.

Вона виступає як могутній символ національної гідності та ідентичності. У творчості українських митців усіх жанрів – від літератури до мистецтва, від музики до кіно – відбивається нескорена сила народу, його готовність боротися за свою свободу та незалежність. Такі твори стають не лише протестом проти військової агресії, а й підтримкою для військових та всього українського суспільства.

Українська культура в цей період виступає як могутній інструмент боротьби зі зневагою та маніпуляціями. Вона надає можливість українському народові самовираження та висловлювання своїх поглядів на події в країні. Ініціативи у сфері культури, такі як художні проекти, літературні читання, мистецькі виставки, не лише підтримують дух українців, але й надають можливість аналізувати та рефлексувати над ситуацією в країні. Культура під час війни зберігає та переосмислює свою спадщину. Музеї, архіви, бібліотеки –

всі вони відіграють важливу роль у збереженні історичної пам'яті та культурних цінностей українського народу. Вони стають не лише складницею знань, але й платформою для діалогу між поколіннями та пам'яттю про подвиги попередніх поколінь.

Українська культура під час війни виявляється надзвичайно важливим фактором для утвердження національної ідентичності, мобілізації суспільства та збереження культурної спадщини. Вона продовжує надихати та об'єднувати український народ у важкий час випробувань, свідчачи про його міць та непохитність у боротьбі за свої права та свободу.

Надважливе значення культури кожен зможе визнати після нашої Перемоги. Адже саме духовні цінності ляжуть в основу післявоєнної відбудови нашої країни. Післявоєнне відновлення є важливим періодом в історії будь-якої країни, а роль культури у цьому процесі виявляється надзвичайно значущою. Культура виступає не лише як інструмент відображення духовного стану суспільства, а й як потужний механізм відновлення, зміцнення та підтримки національної ідентичності. Після війни суспільство зазнає серйозних духовних та моральних випробувань. Саме тоді культура виступить, як засіб відновлення духовних цінностей, надаючи людям можливість знайти опору та розраду у мистецтві, літературі, музиці тощо. Культурні програми та ініціативи можуть сприяти процесам міжнаціонального діалогу після війни, створити позитивний імідж для залучення інвестицій у відновлення. Спільні культурні події, обмін мистецтвом та традиціями сприяють зміцненню взаєморозуміння та толерантності. Культурні ініціативи можуть відігравати важливу роль у відновленні культурної інфраструктури, яка зазнала значних зруйнувань під час війни. Відновлення театрів, музеїв, бібліотек, мистецьких центрів та інших культурних закладів сприяє відродженню культурного життя. Культурні програми можуть виступати як засіб підтримки та реабілітації ветеранів війни. Театральні вистави, музичні концерти, художні майстер-класи можуть допомогти ветеранам інтегруватися в суспільство та подолати травми війни. Культура може стати символом відродження та надії після війни. Творчість митців може надихати суспільство на позитивні зміни та підтримувати духовний розвиток нації.

Усі ці аспекти свідчать про важливість культури в процесі післявоєнного відновлення. Вона не лише відтворює духовну та культурну спадщину, а й є ключовим фактором у формуванні стійкого та гармонійного суспільства майбутнього.

Мистецтво не може запобігти або покласти край війнам, але воно має величезний потенціал залучити людей так, як не зможе жоден інший засіб. Таким чином, збереження культурної спадщини України та розвиток культурного фронту є важливими завданнями для сучасної України та її громадян.

1. Дятел О. Митці – дипломати від культури або Чому все українське мистецтво зараз політичне. URL : https://lb.ua/blog/olga_diatel/520673_mittsi-diplomati_vid_kulturi_abo.html

2. Культура як історично визначений рівень розвитку суспільства. Сайт Освіта.UA. 2010. URL : <https://osvita.ua/vnz/repots/culture/10447/>

3. Маніфест «Культурна консолідація задля перемоги». Міністерство інформаційної політики України. URL : <https://www.mkir.gov.ua/news/7311.html?PrintVersion> (Дата звернення 05.02.2024)

4. Осипчук А. Чи можливе мистецтво поза політикою? URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/88728ddb-e609-474a-aaef768b264e0340/content>

5. Світлана Морикіт. Самобутність – це важливо. PravyySektor.info. 2007. URL : <https://pravyysektor.info/> (Дата звернення 05.02.2024)

6. Ясюк, Т. . Культурно-мистецькі проекти як важлий чинник соціокультурної комунікації України. *Fine Art and Culture Studies*, 3/2023, 221–228.

7. Barkawi, T. & Brighton, S. 2011. Powers of War: Fighting, Knowledge, and Critique. *International Political Sociology*, 5/2: 126–43